

Urząd Statystyczny w Warszawie
ul. 1 Sierpnia 21, 02-134 Warszawa
tel.: 22 464 20 85 faks 22 846 78 32
e-mail: InformatoriumUSWAW@stat.gov.pl
<http://www.stat.gov.pl/warsz>

PROCESY MIGRACYJNE W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM W LATACH 2002-2010

MAZOWIECKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH
Warszawa 2011

WPROWADZENIE

Głównym celem analizy było określenie rozmiaru i kierunku przepływów ludności oraz struktury migracji na pobyt stały w województwie mazowieckim w latach 2002–2010. Dane pochodzą z dokumentacji prowadzonej przez gminy, dotyczącej ewidencji ludności¹ o ruchu migracyjnym – w oparciu o druki meldunkowe wypełniane przez osobę zmieniającą miejsce zamieszkania. Opracowanie wzbogacono informacjami o przepływach ludności związanych z zatrudnieniem (dojazdach do pracy) za rok 2006, opracowanymi przez Urząd Statystyczny w Poznaniu na podstawie źródeł administracyjnych.

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne). W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się ruch międzywojewódzki, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz ruch wewnątrzwojewódzki, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa. Przez określenie „napływ” rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez „odpływ” – wymeldowania z pobytu stałego (tj. zameldowania w innej jednostce na pobyt stały). Różnica między napływem i odpływem to przyrost/ubytek migracyjny lub inaczej saldo migracji.

Analiza rozmiarów migracji wewnętrznych i zagranicznych ma ogromne znaczenie dla oceny sytuacji demograficznej. Wielkość migracji odzwierciedla sytuację społeczno-ekonomiczną regionu, wpływa na liczbę i strukturę ludności oraz jej przestrzenne rozmieszczenie. W ostatnich latach procesy migracyjne nasiliły się. Przystąpienie do Unii Europejskiej dnia 1 maja 2004 r., oprócz wpływu na rozwój polskiej gospodarki, oddziaływało także w istotny sposób na zachowania migracyjne obywateli. Otwarcie rynku pracy części krajów Unii Europejskiej spowodowało odpływ osób, które z różnych powodów nie mogły znaleźć odpowiedniego dla nich zatrudnienia w Polsce.

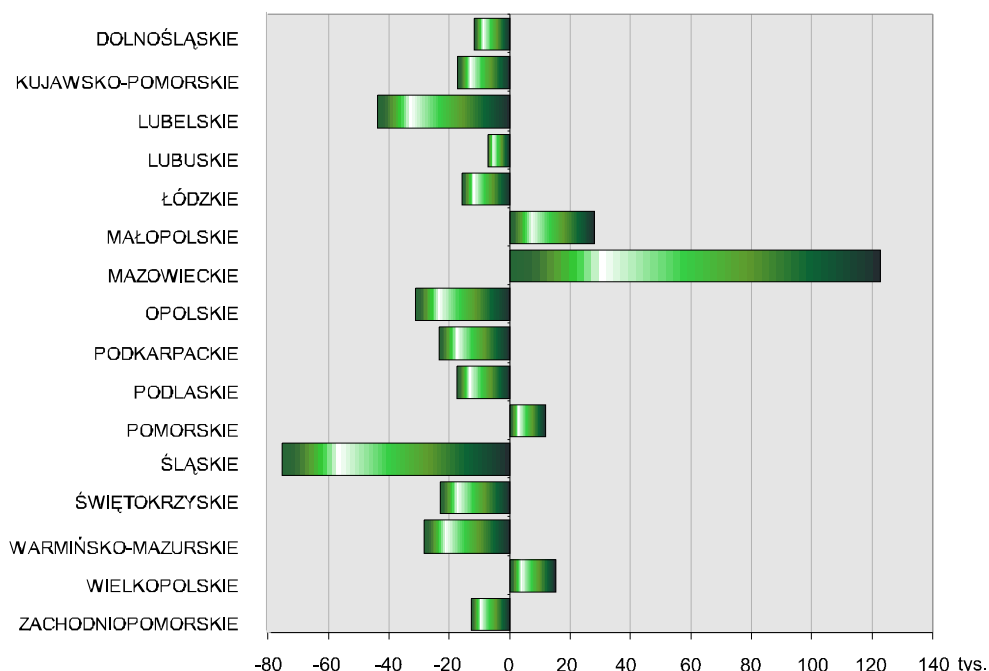
---

¹ Ustawa z dnia 10 IV 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993 z późn. zm.).

MAZOWSZE NA TLE POZOSTAŁYCH WOJEWÓDZTW

W latach 2002–2010 odnotowano w województwie mazowieckim 646343 fakty napływu do miast i wsi oraz 523485 odpływu, co daje razem 1169828 faktów migracji. Przewaga napływu nad odpływem występowała we wszystkich latach. Sumarycznie w omawianym okresie populacja województwa mazowieckiego z tytułu migracji na pobyt stały zwiększyła się o 122858 osób. Najbardziej intensywny ruch migracyjny odnotowano w 2005 i 2006 r., kiedy na skutek migracji liczba ludności województwa zwiększyła się odpowiednio o 15085 i 15445 osób.

Sumaryczne salda migracji na pobyt stały za lata 2002–2010 według województw

Mazowsze charakteryzowało się najwyższym w ujęciu województw przyrostem migracyjnym. Wzrost liczby ludności z tytułu dodatniego sumarycznego salda migracji wystąpił jeszcze w trzech województwach: małopolskim, wielkopolskim i pomorskim. W pozostałych 12 województwach populacja ludności zmniejszyła się na skutek ujemnego salda migracji. Województwa: śląskie, lubelskie, opolskie, warmińsko-mazurskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie charakteryzowały się najwyższym ubytkiem migracyjnym w omawianym okresie. Takie dysproporcje sumarycznych sald migracji wynikają głównie ze zróżnicowania województw pod względem charakteru struktury gospodarczej, osiągniętego poziomu rozwoju, sytuacji na rynku pracy i warunków życia mieszkańców. Korzystna

sytuacja na rynku pracy jest czynnikiem stymulującym migracje wewnętrzne ludności z innych części kraju. Z kolei deficyt miejsc pracy, wysoka stopa bezrobocia czy niedostosowanie struktury wykształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, skłania do poszukiwania zatrudnienia poza granicami regionu. Migranci najchętniej przenoszą się do ośrodków dysponujących dużym, zróżnicowanym rynkiem pracy, a także pełnym zakresem usług edukacyjnych i medycznych.

Najwyższy w ujęciu województw przyrost migracyjny Mazowsza jest więc wynikiem dobrej sytuacji gospodarczej tego regionu. Mazowsze jest najbardziej rozwiniętym województwem w kraju. W 2009 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość PKB była wyższa o 60,1% od przeciętnej w kraju. Relatywnie wysoki poziom dochodów, najniższe bezrobocie powodują, że perspektywy życiowe są tutaj najlepsze w kraju. Przewaga województwa mazowieckiego nad pozostałymi województwami przejawia się również w koncentracji działalności gospodarczej oraz wysokim stopniu jej zróżnicowania w tym regionie, znacznych nakładach na rozwój nauki, wysokim poziomie wykształcenia ludności, dużej aktywności mieszkańców oraz urozmaiconych kwalifikacjach zawodowych. Na ten pozytywny wizerunek województwa mazowieckiego ogromny wpływ ma m.st. Warszawa, które jest magnesem przyciągającym ludność napływową na Mazowsze.

Mniejszym przyrostem migracyjnym charakteryzowały się województwa małopolskie, wielkopolskie i pomorskie. Wyróżniały się one stosunkowo dobrą sytuacją gospodarczą oraz niskimi stopami bezrobocia. Stolicami tych województw są duże miasta, które pełnią rolę centrów rozwoju i, podobnie jak Warszawa, przyciągają ludność z innych regionów.

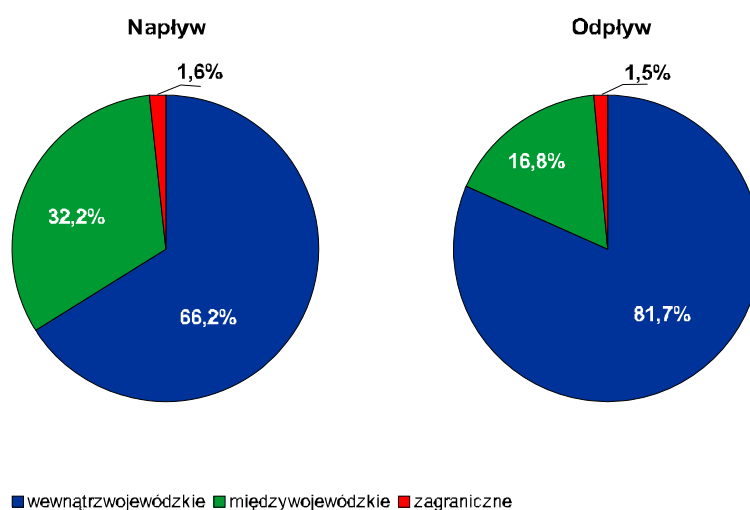
Największe sumaryczne ubytki ludności odnotowano w województwach słabiej rozwiniętych gospodarczo. Najniższe wartości PKB na 1 mieszkańca charakteryzowały województwa lubelskie i podkarpackie (odpowiednio 67,2% i 68,5% w relacji do średniej krajowej). Wyżej wymienione województwa to regiony typowo rolnicze. Nie są one atrakcyjne dla potencjalnych migrantów, gdyż nie zapewniają ani lepszych warunków pracy ani wyższych płac. Z kolei województwo śląskie, pomimo wysokiego (trzeciego w Polsce po mazowieckim i dolnośląskim) poziomu PKB na mieszkańca, charakteryzuje się najwyższym ujemnym saldem migracji na pobyt stały. Na skutek migracji wewnętrznych liczba mieszkańców zmniejszyła się o 27726 osób, jednak to migracje zagraniczne były główną przyczyną spadku liczebności populacji. W omawianym okresie z województwa śląskiego wyemigrowało za granicę na stałe łącznie 62605 osób, co stanowiło 26,6% wszystkich osób, które wyemigrowały w tym czasie z Polski. Województwo śląskie,

obok opolskiego i dolnośląskiego należy do południowo-zachodnich województw nadgranicznych, w których głównym kierunkiem migracji na stałe są Niemcy.

W województwie mazowieckim w strukturze migracji według zasięgu terytorialnego zdecydowanie przeważają migracje wewnętrzne. Migracje zagraniczne w latach 2002–2010 stanowiły tylko 1,6% ogółu napływu i 1,5% ogółu odpływu wewnętrznych i zagranicznych migracji na pobyt stały.

Większość migracji wewnętrznych odbywa się w ruchu wewnątrzwojewódzkim, czyli na nieduże odległości. W całym analizowanym okresie ten typ migracji stanowił odpowiednio 66,2% ogółu napływu i 81,7% ogółu odpływu. Mobilność mieszkańców Mazowsza w ruchu międzywojewódzkim jest niższa. Migracje międzywojewódzkie stanowiły 32,2% ogółu napływu i tylko 16,8% odpływu, co oznacza że mieszkańcy Mazowsza dość niechętnie wymeldowywali się z pobytu stałego z terenu województwa mazowieckiego.

Struktura migracji na pobyt stały według kierunków w latach 2002–2010

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

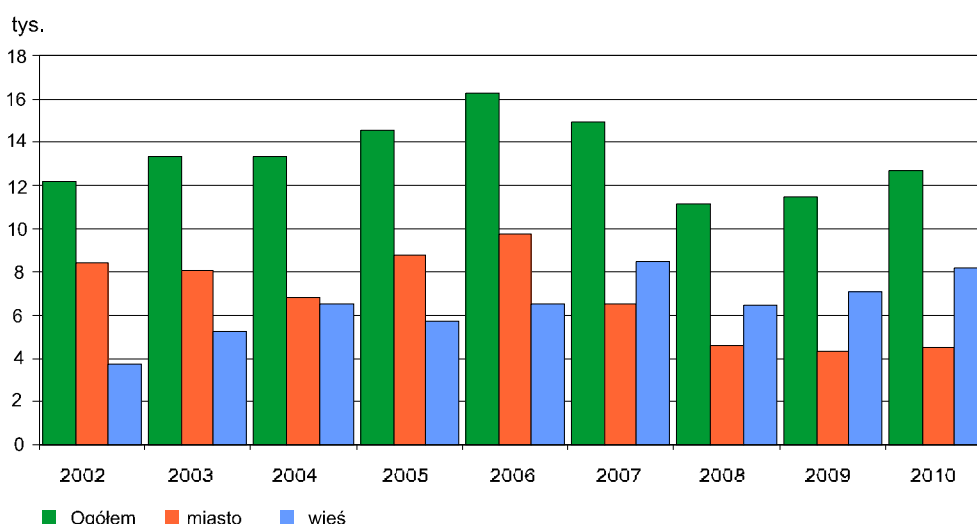
W województwie mazowieckim w ramach wewnętrznego ruchu wędrownego w latach 2002–2010 na pobyt stały zameldowało się 635751 osób, a wymeldowało 515920 osób. W miastach Mazowsza zanotowano napływ migracyjny obejmujący 390209 osób, a na wsi 245542 osoby. Odpływ migracyjny w miastach dotyczył 328356 osób, na wsi – 187564.

Tabl. 1. **Ogólne rozmiary migracji wewnętrznych na pobyt stały w latach 2002–2010**

Lata	Napływ			Odpływ			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	miasto	wieś
2002–2010	635751	390209	245542	515920	328356	187564	119831	61853	57978
2002	64059	40548	23511	51893	32117	19776	12166	8431	3735
2003	69127	43132	25995	55799	35059	20740	13328	8073	5255
2004	69920	42868	27052	56594	36065	20529	13326	6803	6523
2005	69949	44080	25869	55429	35286	20143	14520	8794	5726
2006	79901	50146	29755	63633	40383	23250	16268	9763	6505
2007	84444	50252	34192	69498	43761	25737	14946	6491	8455
2008	64799	39261	25538	53680	34620	19060	11119	4641	6478
2009	63937	38090	25847	52466	33735	18731	11471	4355	7116
2010	69615	41832	27783	56928	37330	19598	12687	4502	8185
2002=100									
2010	108,7	103,2	118,2	109,7	116,2	99,1	104,3	53,4	219,1

Saldo migracji stałej w ujęciu miasto-wieś wskazywało na odmienne tendencje kształtowania się zjawiska ze względu na miejsce zamieszkania migrujących. Wprawdzie w obu przypadkach było ono dodatnie w całym analizowanym okresie, jednak w miastach zmniejszało się z 8431 osób w 2002 r. do 4502 w 2010 r., a na wsi wzrosło z 3735 do 8185 osób. Od 2007 r. saldo migracji na wsi przewyższa saldo migracji w mieście.

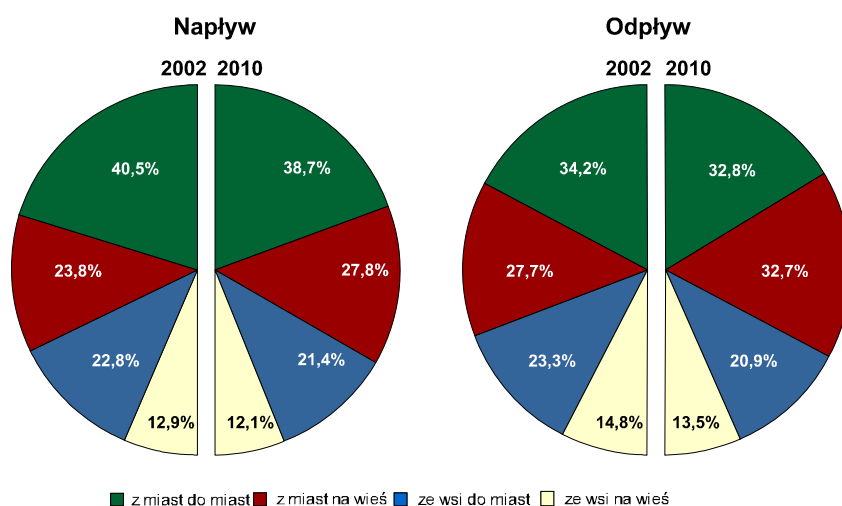
Saldo migracji wewnętrznej na pobyt stały w latach 2002–2010

W strukturze przemieszczeń w ramach migracji wewnętrznych przeważały przemieszczenia z miast do miast. Tego typu migracje stanowiły w 2010 r. 38,7% napływu i 32,8% odpływu. W porównaniu do 2002 r. zmniejszyły się odpowiednio o 1,8 i 1,4 pkt proc.

Podobnie kształtują się migracje w kierunku ze wsi do miasta. Na przestrzeni lat 2002–2010 udział tego typu migracji obniżył się o 1,4 pkt proc. w przypadku napływu i 2,4 pkt proc. w przypadku odpływu. Odwrotną tendencję obserwuje się w przypadku kierunku z miasta na wieś. W 2010 r. – 27,8% napływu i 32,7% odpływu stanowiły migracje tego typu. Było to więcej w stosunku do 2002 r. odpowiednio o 4,0 pkt proc. i 5,0 pkt proc.

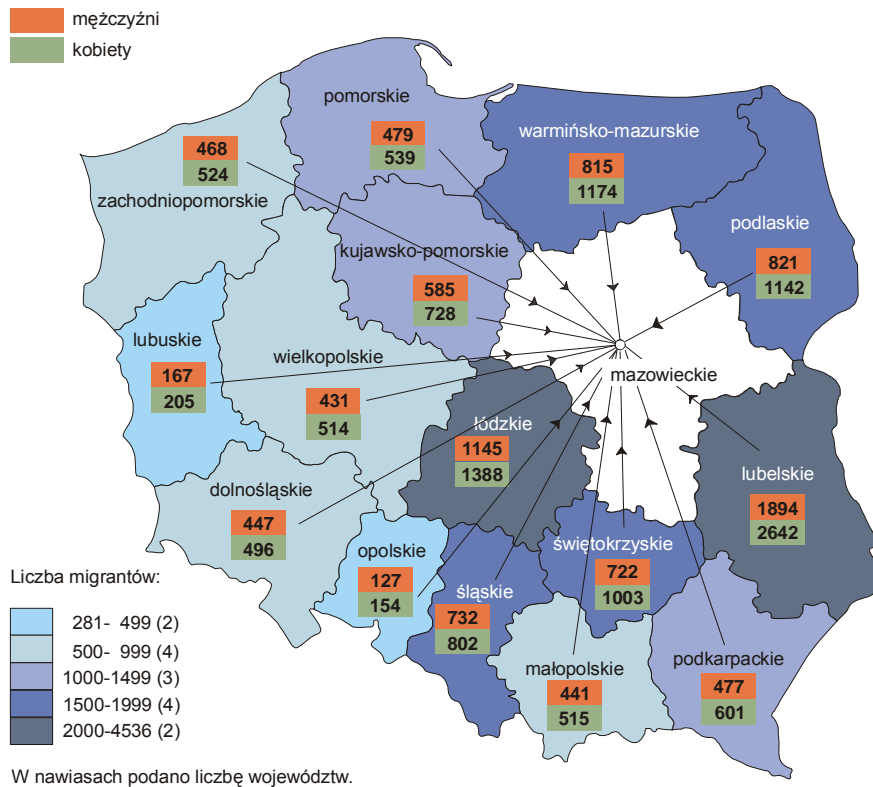
Struktura migracji wewnętrznych według kierunków w 2002 i 2010 r.

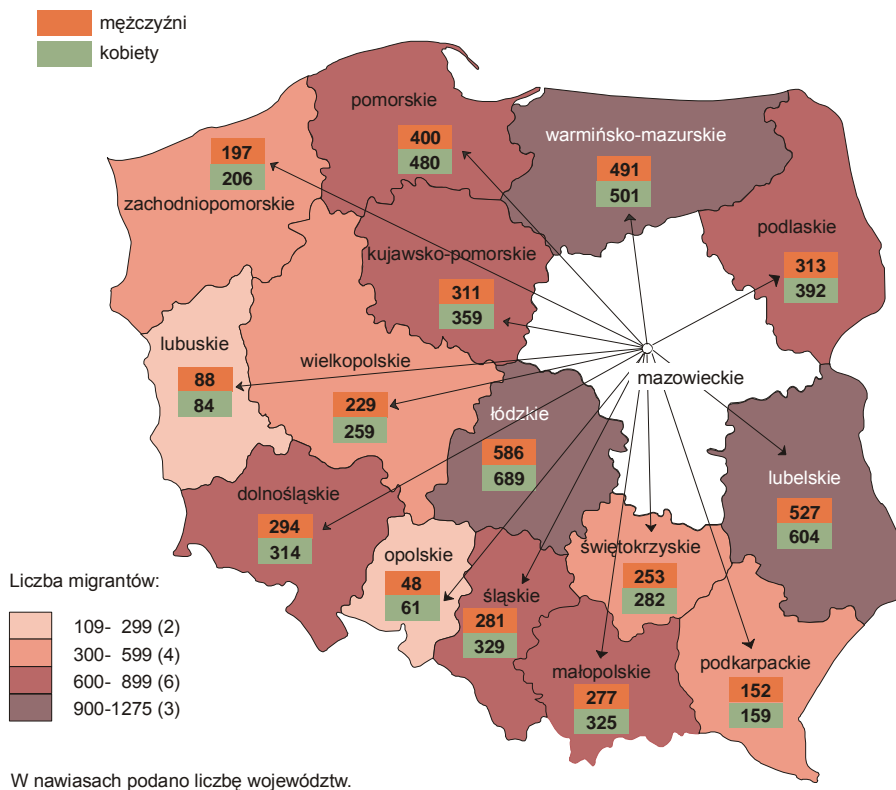
Odnotowana wyżej sytuacja w przekroju miasto-wieś jest zbieżna z tendencją ogólnopolską. W ostatnich latach obserwuje się nasilenie migracji z miasta na wieś. Tereny wiejskie coraz lepiej skomunikowane z dużymi miastami, przyciągają swoimi walorami środowiskowymi nowych mieszkańców, tworząc zaplecze mieszkaniowe terenów miejskich.

W ramach migracji międzywojewódzkich największy napływ ludności na Mazowsze miał miejsce z województw sąsiadujących, w szczególności z lubelskiego oraz łódzkiego. W latach 2002–2010 na pobyt stały z tych województw zameldowało się łącznie 64385 osób, co stanowi ponad 30% osób meldujących się na terenie Mazowsza z innych województw. Osoby opuszczające województwo mazowieckie również osiedlały się w tych województwach – 22819 osób z 88077 migrujących. Niewielka wymiana ludności z województwem mazowieckim cechuje województwa lubuskie i opolskie. W analizowanym okresie tylko 1,3% osób zgłaszających pobyt stały na terenie Mazowsza pochodziło z województwa opolskiego, 1,6% – z lubuskiego. Również wśród osób, które wymeldowały się z pobytu stałego z terenu województwa mazowieckiego, najrzadziej rejestrowano pobyt na terenie tych dwóch województw.

Napływ migrantów z innych województw do województwa mazowieckiego na pobyt stały według płci w 2010 r.

Odplyw migrantów z województwa mazowieckiego do innych województw na pobyt stały według płci w 2010 r.

Najintensywniejszy napływ ludności następował na tereny powiatów otaczających największe miasta w Polsce, w tym w szczególności na obszary największych aglomeracji. Tereny samych miast nie były w większości przypadków miejscem docelowym najintensywniejszych ruchów w ramach rejestrowanych migracji wewnętrznych.² Ta zależność widoczna jest również na przestrzeni lat 2002–2010 w województwie mazowieckim. Sumaryczne salda migracji w poszczególnych powiatach uzupełnione wskaźnikiem obrazującym ich natężenie na 1000 ludności z 2002 r., pozwalają określić zróżnicowanie intensywności migracji w ujęciu przestrzennym. Sumaryczne saldo migracji w całym analizowanym okresie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców z 2002 r. wyniosło w Warszawie 31,1. Natomiast w powiatach położonych wokół Warszawy zanotowano salda znacznie przewyższające ten wynik. Najwyższe w powiecie piaseczyńskim – 205,3; legionowskim – 138,9; warszawskim zachodnim i grodziskim po 128,5. Migracje do powiatów otaczających Warszawę to efekt procesu suburbanizacji. Warszawa z jednej strony przyciąga migrantów – nowych mieszkańców, z drugiej zaś generuje impulsy rozwojowe, które są powodem transformacji przestrzennej i społeczno-ekonomicznej jednostek położonych w jej sąsiedztwie. Transformacja ta sprawia, że jednostki położone w pobliżu stolicy stają się atrakcyjne jako miejsce zamieszkania także dla mieszkańców samego miasta – wyprowadzając się do strefy podmiejskiej nie tracą oni dostępu do dóbr i usług oferowanych w Warszawie, poprawiają natomiast warunki życia.

W 2010 r. napływ migracyjny do Warszawy (bez migracji między dzielnicami) wyniósł 18738 a odpływ 15246 osób. Z obszaru województwa mazowieckiego do Warszawy przeprowadziło się 7405 osób – z tego 62,1% z miast i 37,9% ze wsi. Natomiast z Warszawy wyprowadziło się i zamieszkało na terenie Mazowsza 12057 osób, z tego 53,3% osiedliło się na wsi, 46,7% w miastach. Liczba ludności Warszawy w wyniku migracji wewnątrzwojewódzkich zmniejszyła się o 4652 osoby. Dodatkowo saldo migracji w Warszawie jest więc rezultatem napływu ludności spoza województwa mazowieckiego. W 2010 r. z pozostałych 15 województw w Warszawie zameldowało się na pobyt stały 11333 osoby z tego 77,5% z miast i 22,5% ze wsi. Natomiast 3189 mieszkańców opuściło Warszawę i zameldowało się poza województwem mazowieckim – 68,4% na terenie miast i 31,6% na wsi. W wyniku migracji międzywojewódzkich liczba ludności zwiększyła się o 8144 osoby.

---

² Za *Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2009–2010*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2010, s.207.

Tabl. 2. **Ogólne saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały w latach 2002–2010 według powiatów**

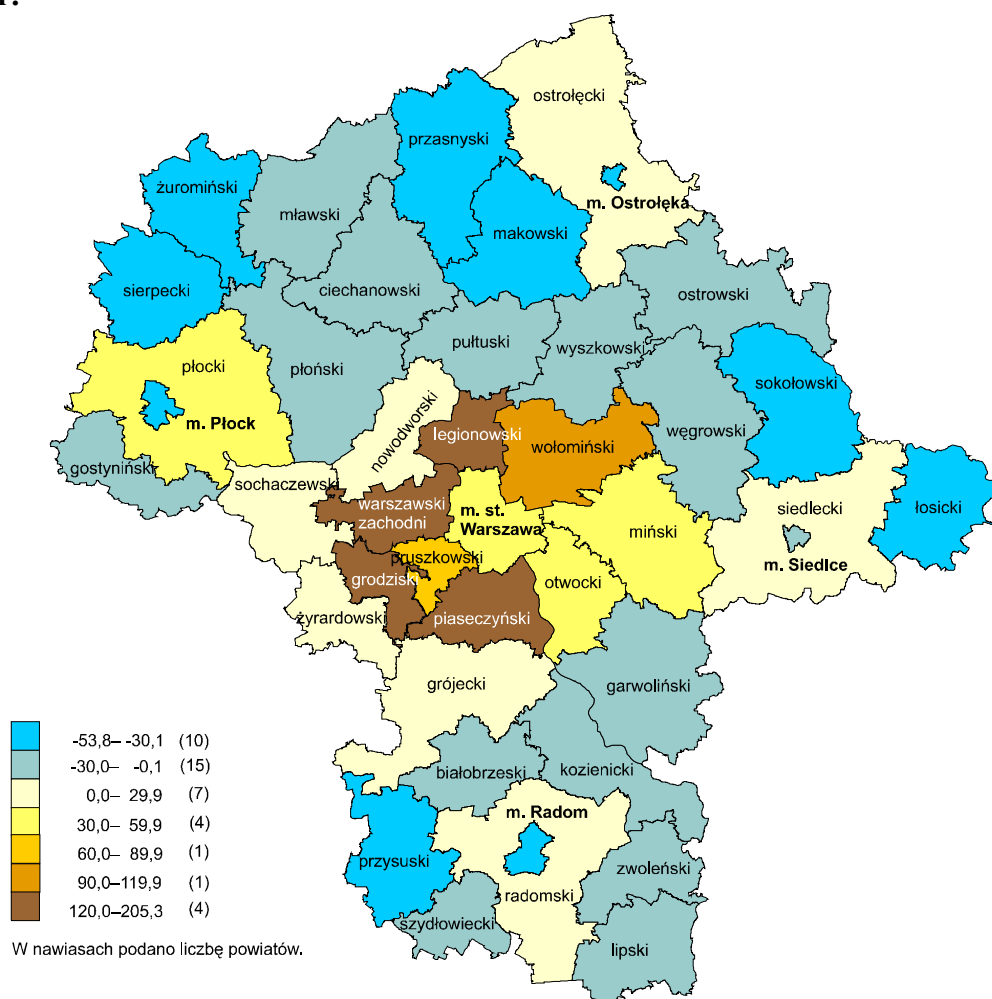
POWIATY	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-2010	
	w liczbach bezwzględnych										na 1000 miesz- kańców z 2002 r.
Ogółem	12166	13328	13326	14520	16268	14946	11119	11471	12687	119831	23,4
Białobrzzeski	-64	-102	-94	-35	-95	-69	-23	-39	-41	-562	-16,6
Ciechanowski	-178	-136	-142	-329	-246	-337	-214	-232	-373	-2187	-23,7
Garwoliński	-104	-188	-163	-181	-227	-202	-87	-109	-100	-1361	-12,7
Gostyniński	-96	-120	-12	-117	-60	-75	-126	-121	-139	-866	-18,1
Grodziski	857	868	1110	1030	1203	1239	894	1097	1171	9469	128,5
Grójecki ^a	53	-10	49	24	154	167	154	108	194	893	9,2
Kozienicki	-116	-233	-112	-175	-168	-262	-173	-193	-155	-1587	-25,1
Legionowski	1098	1086	1225	1283	1438	1640	1532	1343	1938	12583	138,9
Lipski	-163	-214	-142	-115	-138	-156	-48	-86	-115	-1177	-30,0
Łosicki	-206	-135	-122	-111	-157	-124	-90	-149	-94	-1188	-35,1
Makowski	-238	-216	-172	-227	-141	-216	-199	-134	-160	-1703	-35,6
Miński	532	686	564	902	938	1003	657	711	821	6814	49,5
Mławski	-161	-278	-261	-151	-267	-146	-184	-109	-94	-1651	-22,1
Nowodworski	61	57	148	224	31	171	67	206	69	1034	13,8
Ostrołęcki	-90	-4	184	128	86	-70	56	112	-14	388	4,6
Ostrowski	-185	-212	-307	-243	-256	-268	-225	-214	-191	-2101	-27,3
Otwocki	526	490	756	655	855	902	833	796	896	6709	59,4
Piaseczyński ^a	3157	3244	2836	2793	3315	3417	2642	2543	2908	26855	205,3
Płocki	126	302	558	480	414	417	443	434	530	3704	35,1
Płoński	-210	-276	-132	-208	-92	-112	-111	-16	-127	-1284	-14,4
Pruszkowski	984	1087	1096	1130	1076	846	1036	1378	1209	9842	70,0
Przasnyski	-287	-265	-205	-303	-246	-221	-127	-223	-196	-2073	-38,2
Przysuski	-171	-143	-175	-206	-170	-189	-105	-159	-194	-1512	-33,5
Pułtowski	0	-94	40	-65	-27	-36	-26	25	-24	-207	-4,0
Radomski	209	464	505	223	440	278	253	312	185	2869	20,0
Siedlecki	-12	-135	70	-47	-63	134	35	32	92	106	1,3
Sierpecki	-110	-170	-159	-211	-223	-173	-178	-235	-225	-1684	-30,6
Sochaczewski	44	60	40	24	39	148	116	63	93	627	7,5
Sokołowski	-213	-184	-295	-242	-254	-211	-207	-199	-238	-2043	-34,7
Szydłowiecki	-112	-48	-91	-67	-108	-81	-37	-87	-48	-679	-16,4
Warszawski zachodni	1312	1566	1548	1422	1290	1422	1030	1139	1349	12078	128,5
Węgrowski	-208	-323	-264	-192	-287	-247	-171	-199	-147	-2038	-29,4
Wołomiński	1301	1678	1546	1689	2105	2975	2167	2425	2592	18478	95,6
Wyszkowski	-53	-94	-80	-82	-24	-16	-75	-82	25	-481	-6,7
Zwoleński	-40	-79	-102	5	-109	-83	-63	-75	-71	-617	-16,1
Żuromiński	-194	-149	-216	-202	-155	-179	-165	-101	-158	-1519	-36,6
Żyrardowski	51	86	89	89	185	358	153	170	218	1399	18,8
M. Ostrołęka	-131	-270	-369	-411	-331	-325	-350	-421	-320	-2928	-53,8
M. Płock	-150	-322	-634	-571	-455	-591	-489	-405	-586	-4203	-32,9
M. Radom	-829	-804	-1072	-937	-1205	-1094	-928	-1024	-1029	-8922	-38,7
M. Siedlce	-63	-108	-91	-155	-156	-370	-114	-168	-256	-1481	-19,6
M.st. Warszawa	6239	6966	6374	8002	8359	5682	3566	3357	3492	52037	31,1

^a Według podziału administracyjnego z dnia 01.01.2003 r.

W pozostałych czterech miastach na prawach powiatu każdy rok przynosił ubytek migracyjny, przy czym najmniej korzystne saldo migracji na 1000 mieszkańców z 2002 r. wystąpiło w m. Ostrołęka (-53,8) i m. Radom (-38,7). Interesujący jest fakt, że w sąsiadujących z tymi miastami powiatach odnotowano dodatnie sumaryczne salda migracji np. w m. Radom sumaryczne saldo migracji wyniosło -38,7, natomiast w otaczającym go powiecie radomskim saldo migracji było dodatnie i wyniosło 20,0.

Wśród pozostałych powiatów najmniej korzystne saldo migracji na 1000 mieszkańców z 2002 r. w całym analizowanym okresie odnotowano w powiatach: przasnyskim, żuromińskim, makowskim, łosickim i sokołowskim. Powiaty te mają charakter rolniczy, ponad połowa pracujących w gospodarce narodowej pracuje w sekcji związanej z rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybactwem. Ponadto powiaty: przysuski, żuromiński i makowski charakteryzują się wysokim poziomem stopy bezrobocia. Powiaty te, nie są więc atrakcyjne dla potencjalnych migrantów.

Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały w latach 2002–2010 na 1000 ludności z 2002 r.

RUCHY WAHADŁOWE – DOJAZDY DO PRACY

Specjalną kategorię ruchu ludności stanowią tzw. ruchy wahadłowe, czyli powtarzające się okresowo (najczęściej codziennie) przejazdy między miejscem (miejscowością) zamieszkania i miejscem (miejscowością) pracy lub nauki. Ruchy wahadłowe, przy których – podobnie jak przy ruchu wędrownym – następuje przekroczenie granicy jednostki administracyjnej, nie wywołują jednak zmian w stanie liczebnym i strukturze ludności. Ze względu na coraz częściej spotykane trwałe i masowe występowanie ruchów wahadłowych stanowią one dla niektórych obszarów i miejscowości poważny problem, głównie z punktu widzenia ich wpływu na kształtowanie się zatrudnienia i konieczność organizowania odpowiednich możliwości komunikacyjnych.³

Przepływy ludności związane z zatrudnieniem (dojazdy do pracy) w skali ogólnopolskiej były przed transformacją ustrojową po raz ostatni badane przez statystykę państwową w 1988 r. Coraz silniej odczuwany w następnych latach brak możliwie aktualnych danych o tym rodzaju migracji wahadłowych przyczynił się do podjęcia przez Urząd Statystyczny w Poznaniu próby oszacowania kierunków i natężenia dojazdów do pracy, najpierw w województwie wielkopolskim (2004 r.), a następnie dla całego kraju (2006 r.). W obu przypadkach sięgnięto po źródła administracyjne, wykorzystując dane z systemu podatkowego zgromadzone w bazie POLTAX.

Z przeprowadzonego badania wynika, że co czwarty polski pracownik dojeżdżał do pracy do innej gminy niż ta, w której mieszkał. W województwie mazowieckim 265373 pracowników najemnych dojeżdżało do pracy poza granice gminy, w której mieszkali. Ponad 30% przyjeżdżało do pracy na Mazowsze z terenu innego województwa.

Stosunek liczby przyjeżdżających do pracy w danym województwie do liczby osób, które wyjeżdżają z niego do pracy w innym województwie, można potraktować jak swoisty wskaźnik atrakcyjności określonego rynku pracy. W 2006 r. najwyższą wartość wyżej wymienionego wskaźnika miało województwo mazowieckie – na jedną osobę wyjeżdżającą do pracy z tego województwa przypadało przeciętnie 5 osób przyjeżdżających tutaj do pracy z innych województw. Rozpatrując przepływy ludności związane z zatrudnieniem w przekroju gminnym można zauważyć, że największą liczbą dojeżdżających do pracy w 2006 r. charakteryzowały się gminy położone wokół dużych miast i ważnych ośrodków gospodarczych. Na Mazowszu koncentracja takich gmin wystąpiła w sąsiedztwie Warszawy.

---

³ Za: J. Z. Holzer *Demografia*, PWE, Warszawa 2003, s. 273.

Tabl. 3. Gminy województwa mazowieckiego z największą liczbą przyjeżdżających do pracy w 2006 r.

Kod terytorialny	Gmina	Liczba przyjeżdżających
1465011	M.st. Warszawa	167407
1418044	Piaseczno-miasto	12011
1462011	Płock	7531
1463011	Radom	6354
1464011	Siedlce	6059
1421021	Pruszków	4442
1403011	Garwolin	3597
1434124	Wołomin-miasto	3549
1421062	Raszyn	3361
1405044	Grodzisk Mazowiecki-miasto	3305

Wśród 10 gmin z największą liczbą osób wyjeżdżających do pracy były miasta, w większości leżące w pobliżu stolicy. Warszawa znajduje się na pierwszym miejscu zarówno w województwie jak i w kraju pod względem liczby przyjeżdżających do pracy. W 2006 r. zanotowano ich tutaj 167407, a wyjeżdżających z Warszawy do pracy w innych gminach było 12808. Iloraz przepływu zatrudnionych wynosił 13,07, czyli na jednego wyjeżdżającego do pracy z Warszawy przypadało przeciętnie około 13 przyjeżdżających do niej pracowników najemnych.

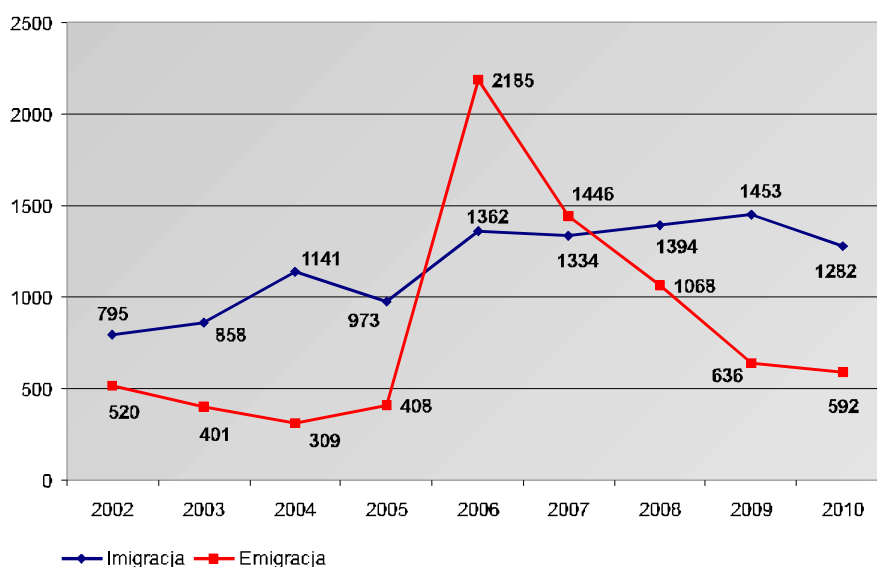
Tabl. 4. Gminy województwa mazowieckiego z największą liczbą wyjeżdżających do pracy w 2006 r.

Kod terytorialny	Gmina	Liczba wyjeżdżających
1465011	M.st. Warszawa	12808
1421021	Pruszków	6132
1408011	Legionowo	5909
1438011	Żyrardów	4282
1417021	Otwock	4096
1412011	Mińsk Mazowiecki	4023
1434124	Wołomin-miasto	3925
1428011	Sochaczew	3600
1463011	Radom	3538
1421011	Piastów	3385

MIGRACJE ZAGRANICZNE

W województwie mazowieckim, podobnie jak w przypadku migracji wewnętrznych obserwuje się dodatnie sumaryczne saldo migracji zagranicznych na pobyt stały. W latach 2002–2010 w ramach migracji zagranicznych na Mazowsze łącznie przybyły 10592 osoby, a wyjechało za granicę 7565 osób.

Migracje zagraniczne na pobyt stały w latach 2002–2010

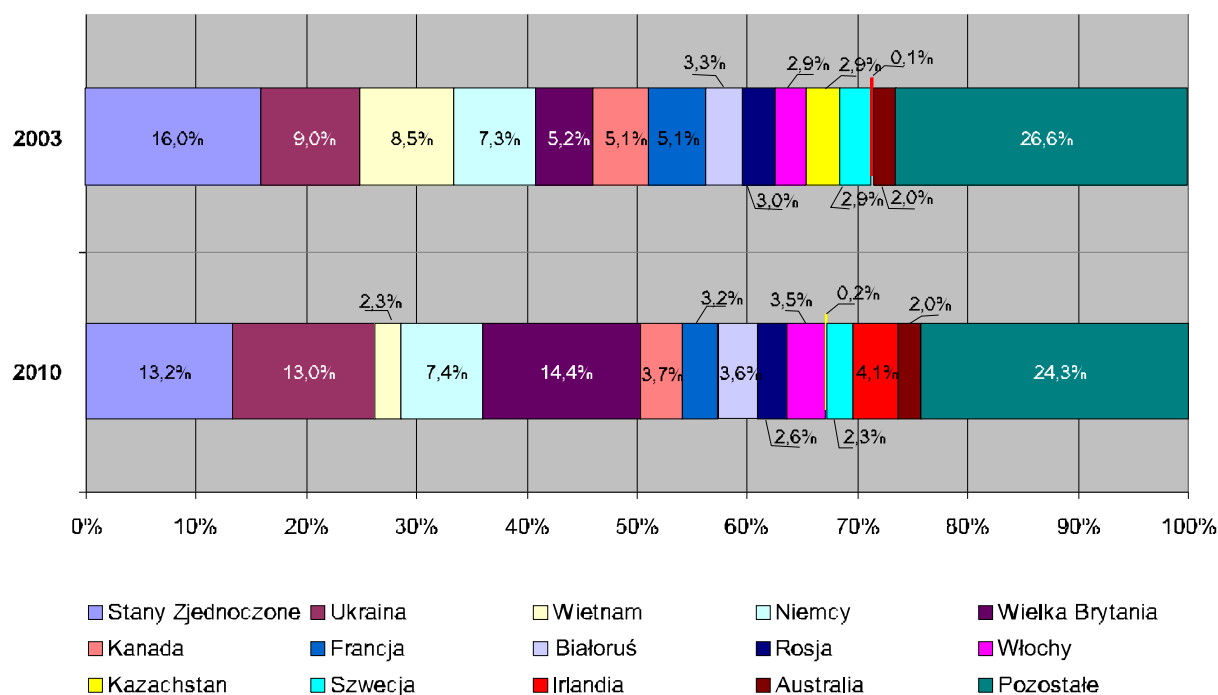
W latach 2002–2005 liczba wyjazdów za granicę na pobyt stały była stosunkowo niewielka. Ponad pięciokrotny wzrost emigrantów w stosunku do 2005 r. odnotowano w 2006 r. – w związku z wyjazdem za granicę z pobytu stałego z terenu województwa mazowieckiego wymeldowało się 2185 osób. Lata 2007 i 2008 przynosiły stopniowy spadek liczby emigrantów. Natomiast bardzo wyraźnie zmniejszyła się liczba wyjazdów za granicę w 2009 r. i 2010 r. Fakt ten był wynikiem kryzysu gospodarczego, który spowodował znaczące zmniejszenie zainteresowania Polaków emigracją⁴.

Podobnie jak w skali kraju, w województwie mazowieckim obserwuje się oprócz zmiany rozmiarów odpływu migracyjnego, zmianę kierunków emigracji. Niemcy, które z racji sąsiedztwa i innych uwarunkowań były przez całe lata głównym kierunkiem emigracji z Polski, pozostają w dalszym ciągu ważnym krajem, ale już w 2005 r. liczba migrujących do Wielkiej Brytanii nieznacznie przewyższyła liczbę migrujących do Niemiec. W 2006 r. aż

⁴ Za *Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2009–2010*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2010, s.231.

trzykrotnie więcej osób wyjeżdżało do Wielkiej Brytanii niż do Niemiec. Mieszkańcy Mazowsza stosunkowo rzadziej wyjeżdżali do Stanów Zjednoczonych i Kanady, za to zwiększyła się liczba wyjazdów do Holandii i Irlandii. Podstawową przyczyną tej sytuacji było otwarcie rynków pracy w krajach europejskich i możliwość poprawy sytuacji materialnej polskich rodzin poprzez pracę w krajach leżących bliżej.

Główne kierunki emigracji na stałe w latach 2003 i 2010 r. (% ogólnej liczby emigrantów)

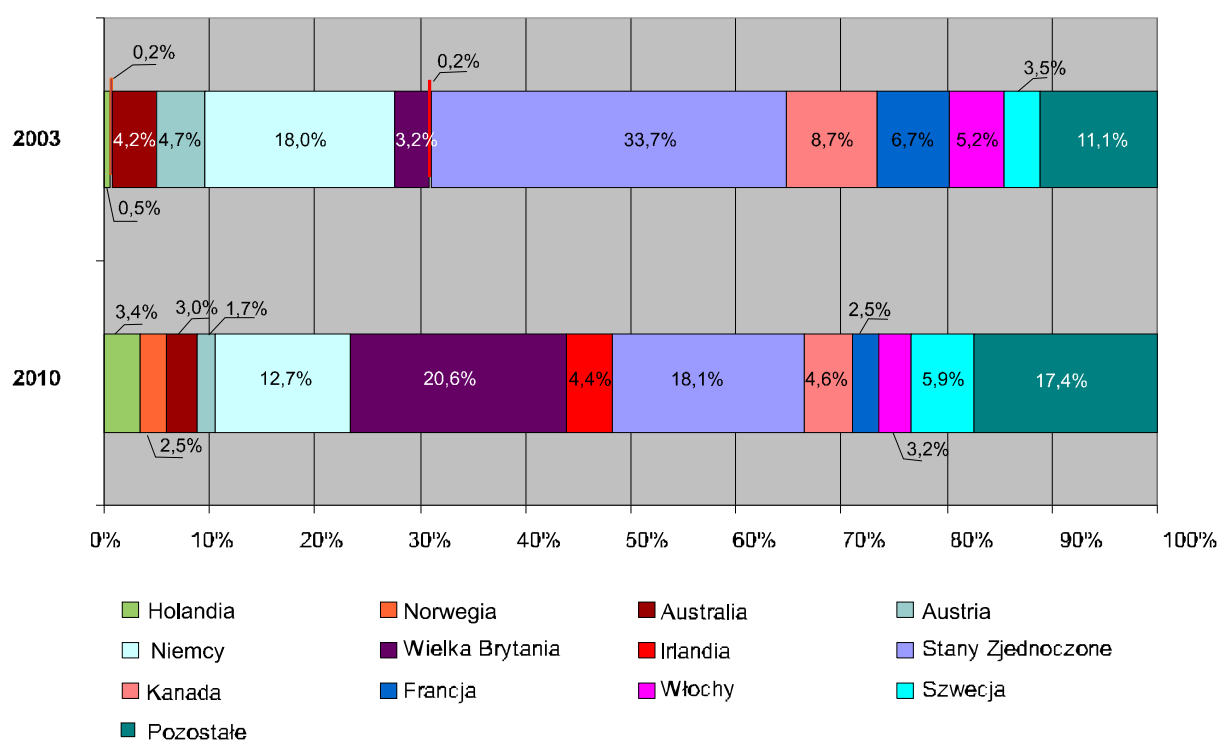

W całym badanym okresie tylko w 2006 i 2007 roku saldo migracji zagranicznych było ujemne. W pozostałych latach znacznie więcej osób przyjeżdżało z zagranicy na teren Mazowsza, niż z niego wyjeżdżało. Jak podaje Główny Urząd Statystyczny imigracje te, to w znacznej większości powroty Polaków, którzy wcześniej opuścili nasz kraj (wymeldowali się z pobytu stałego w Polsce)⁵. W 2010 r. w porównaniu do 2003 r. ponad czterokrotnie wzrosła liczba imigrantów z Wielkiej Brytanii. W 2003 r. jedna osoba z Irlandii zgłosiła swój pobyt na terenie Mazowsza, w 2010 r. – 53 osoby. Rośnie też liczba imigrantów z Ukrainy, Hiszpanii, Belgii i Holandii. Spada natomiast liczba imigrantów z takich państw jak Wietnam, Kazachstan, Chiny. Nadal znaczący udział w strukturze imigrantów według kraju poprzedniego pobytu zajmują Stany Zjednoczone i Niemcy.

⁵ Zob. *Poprawa jakości i dostępności statystyki migracji zagranicznych* GUS, Warszawa 2007, s. 61.

Największą aktywnością w migracjach zagranicznych wykazywali się mieszkańcy Warszawy. W okresie 2002–2010, podobnie jak w województwie, saldo migracji zagranicznych było dodatnie i wyniosło łącznie 2409 osób. Z Warszawy na stałe za granicę wyemigrowało łącznie 3826 osób, z zagranicy przybyło natomiast 6235 osób. W analizowanym okresie Warszawa wyróżniała się bardzo dużym udziałem w napływie z zagranicy, aż 58,9% imigrantów kierujących się na Mazowsze wybrało właśnie stolicę, natomiast wśród osób opuszczających Mazowsze mieszkańcy Warszawy stanowili 50,6%.

Główne kierunki imigracji na stałe w latach 2003 i 2010 r. (% ogólnej liczby imigrantów)

CHARAKTERYSTYKA MIGRANTÓW

Analizując migracje wewnętrzne w 2010 r. według wieku migrantów zauważyć można, że największą mobilnością odznaczają się osoby młode, zarówno w napływie jak i w odpływie zdecydowanie dominowała grupa 20–39 lat. W napływie udział tej grupy wynosił 55,2%, natomiast w odpływie 50,6%. Drugą co do wielkości grupę stanowiły dzieci i młodzież w wieku do 19 lat, których najczęstszą przyczyną zmiany miejsca zamieszkania były plany migracyjne rodziców. W napływie udział dzieci i młodzieży wyniósł 25,6%,

w odpływie 27,4%. Struktura wieku migrantów w ruchu wewnętrznym wpłynęła korzystnie na strukturę demograficzną mieszkańców województwa mazowieckiego. Saldo migracji w każdej grupie wiekowej było dodatnie, jednak najwięcej przybyło młodych osób w wieku 20–39 lat oraz dzieci i młodzieży. Częściej na zmianę miejsca zamieszkania w ruchu wewnętrznym decydowały się kobiety. Stanowiły one 55,4% napływu i 54,8% odpływu. Decyzje o zmianie miejsca stałego zamieszkania częściej były podejmowane przez osoby żonate/zamężne (53,4% napływu i 52,6% odpływu).

W ruchu zagranicznym wśród ogółu imigrantów przeważali mężczyźni – 53,4%, natomiast w strukturze według wieku najwięcej było osób w grupie 20–39 lata – 43,6%. Z województwa mazowieckiego natomiast częściej emigrowały kobiety, stanowiąc 55,2% ogółu. Ponad 44% osób emigrujących było w wieku 20–39 lata.

Analizując dane dotyczące wieku migrantów, można zauważyć wyraźne zróżnicowanie struktury wieku migrantów ze względu na charakter migracji. Wewnątrz kraju migrują głównie osoby młodsze, drugi pod względem wielkości przedział wiekowy stanowią osoby w wieku do 19 roku życia. Natomiast migracje zagraniczne podejmują również w dużym stopniu osoby po 40 roku życia.

Tabl. 5. **Struktura wieku migrantów ze względu na rodzaj migracji w 2010 r.**

Kierunek migracji	Struktura wieku migrantów (w %)			
	do 19 lat	20–39 lat	40–59 lat	powyżej 60 lat
Migracje zewnętrzne				
imigracja	19,3	43,6	26,1	11,0
emigracja	18,8	44,3	28,5	8,4
Saldo w osobach	137	297	165	91
Migracje wewnętrzne				
napływ	25,6	55,2	13,4	5,8
odpływ	27,4	50,6	15,1	6,9
Saldo w osobach	2170	9639	768	110

PODSUMOWANIE

W województwie mazowieckim migracje mają istotny wpływ na stan i strukturę ludności. Od kilkunastu lat roczny napływ ludności przekracza wielkość odpływu, co powoduje, że ogólne saldo migracji stale jest dodatnie. Wysoki poziom rozwoju gospodarczego, największy w Polsce rynek pracy, najwyższy poziom przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto oraz najniższa w kraju stopa bezrobocia powodują, że Mazowsze jest atrakcyjnym celem wędrowek migracyjnych. Główną determinantą procesów

migracyjnych jest motyw o charakterze ekonomicznym, czyli skłonność do poprawy warunków życia. Warunki do realizacji tego celu migranci znajdują na terenie województwa mazowieckiego. Niewątpliwie czynnikiem przyciągającym ludność napływową jest obecność stolicy. Warszawa pełniąc funkcje międzynarodową, krajową i regionalną oraz ze względu na zgromadzony tutaj duży i stale rosnący potencjał gospodarczy i intelektualny przyciąga migrantów, ale również oddziałuje na pozostałe obszary. Pozytywny wpływ stolicy sprawia, że w wyniku dodatnich sald migracji dynamicznie rośnie liczba ludności w powiatach koncentrujących się wokół niej. Największe ubytki migracyjne odnotowuje się natomiast w powiatach leżących na obrzeżach województwa, które najczęściej ze względu na swój rolniczy charakter i wysoki poziom stopy bezrobocia, nie są atrakcyjne dla potencjalnych migrantów. Największy napływ ludności na Mazowsze miał miejsce z województw sąsiadujących. Wśród osób z innych województw zgłaszających pobyt stały na terenie Mazowsza, ponad 30% pochodziło z województwa lubelskiego i łódzkiego. W strukturze migracji według zasięgu terytorialnego przeważają migracje wewnątrzwojewódzkie, czyli przemieszczenia na nieduże odległości. Migracje zagraniczne stanowią niewielki udział w strukturze migracji na pobyt stały.